

Školní program proti šikanování 2025/2026

Podkrušnohorské gymnázium, Most, p.o.

1. Úvod

Program proti šikanování stanovuje systém prevence a postupy řešení šikany a kyberšikany na Podkrušnohorském gymnáziu, Most, p.o.

Program vychází z Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016) a z dalších souvisejících legislativních a metodických dokumentů. Je v souladu se školským zákonem, školním řádem školy a Minimálním preventivním programem.

Program je součástí systému poradenských služeb školy a je závazný pro všechny pedagogické pracovníky školy.

Cílem programu je vytvářet bezpečné prostředí pro vzdělávání, předcházet výskytu šikany, včas ji odhalovat a účinně řešit.

2. Vymezení šikany

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.

Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.

Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka i v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je cílené vůči jedinci nebo skupině,
- je opakované nebo dlouhodobé,
- má za cíl oběť ohrožit, ponižit nebo zastrašit,
- oběť se mu neumí nebo nemůže bránit.

Za šikanu se nepovažuje jednorázový konflikt nebo nevhodné chování, pokud není motivováno snahou ublížit nebo systematicky ubližovat.

3. Cíle programu

Hlavní cíl:

Vytvářet bezpečné a podnětné prostředí školy, které minimalizuje výskyt šikany a podporuje zdravé mezilidské vztahy mezi žáky i mezi žáky a pedagogy.

Dílčí cíle:

Prevence

- systematicky předcházet vzniku šikany a kyberšikany prostřednictvím primární prevence
- rozvíjet pozitivní sociální klima ve třídách i ve škole
- posilovat vzájemný respekt, toleranci a spolupráci mezi žáky

Včasná identifikace

- včas rozpoznávat projevy šikany a rizikového chování
- sledovat vztahy ve třídních kolektivech
- aktivně vyhledávat varovné signály šikany

Efektivní řešení

- zajistit jednotný a účinný postup při řešení šikany
- chránit oběť a minimalizovat dopady šikany
- přijímat adekvátní výchovná a preventivní opatření

Podpora kompetencí

- rozvíjet sociální a komunikační dovednosti žáků
- posilovat schopnost žáků řešit konflikty nenásilnou cestou
- podporovat odpovědné chování žáků

Spolupráce

- rozvíjet spolupráci mezi školou, zákonnými zástupci a externími institucemi
- zajišťovat informovanost všech aktérů o problematice šikany

Evaluace

- pravidelně vyhodnocovat účinnost preventivních opatření
- upravovat program na základě zjištěných potřeb školy

4. Povinnosti školy

Škola je povinna vytvářet bezpečné prostředí pro vzdělávání a předcházet všem formám rizikového chování, zejména šikaně a kyberšikaně. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Dále přijímá opatření k prevenci a řešení šikany.

Škola zejména:

- zajišťuje ochranu zdraví a bezpečí žáků během vzdělávání a školních akcí,
- aktivně předchází vzniku šikany prostřednictvím preventivních aktivit,
- zajišťuje dohled nad žáky a sleduje vztahy ve třídních kolektivech,
- včas identifikuje projevy šikany a neprodleně je řeší,
- přijímá opatření k ochraně oběti a k nápravě chování agresora,
- vede dokumentaci o řešení případů šikany v souladu s právními předpisy a GDPR,
- informuje zákonné zástupce žáků o závažných skutečnostech,

- spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC), orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a Policií ČR,
- zajišťuje vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence a řešení šikany,
- vytváří podmínky pro činnost školního poradenského pracoviště.

Pedagogičtí pracovníci mají povinnost aktivně předcházet šikaně a bezodkladně řešit jakékoli její projevy.

5. Prevence

Prevence šikany je realizována systematicky v rámci primární a sekundární prevence a je součástí Minimálního preventivního programu školy.

Primární prevence

Realizuje se zejména prostřednictvím:

- systematické práce na pozitivním klimatu školy a třídních kolektivů,
- třídnických hodin (min. 1x měsíčně), zaměřených na vztahy ve třídě,
- vytváření a dodržování třídních pravidel,
- adaptačních kurzů a adaptačních dnů pro nově nastupující žáky,
- realizace dlouhodobých preventivních programů (např. HOP),
- projektových dnů, besed, workshopů a přednášek s odborníky,
- zapojení žáků do školních a mimoškolních aktivit (sportovní akce, exkurze, charitativní činnost),
- podpory spolupráce mezi žáky a rozvoje sociálních dovedností.

Sekundární prevence

Je zaměřena na rizikové skupiny a jednotlivce a na včasné odhalení a řešení problémových vztahů.

Realizuje se zejména prostřednictvím:

- sledování vztahů ve třídních kolektivech (třídní učitelé, ŠMP, VP),
- individuální práce se žáky ohroženými rizikovým chováním,
- spolupráce se školním psychologem a speciálním pedagogem,
- konzultací se zákonnými zástupci žáků,
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a dalšími odborníky,
- realizace intervenčních programů ve třídách s narušenými vztahy.

Na realizaci preventivních aktivit se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy, zejména třídní učitelé, školní metodik prevence, výchovný poradce a školní psycholog.

Preventivní aktivity jsou pravidelně vyhodnocovány a upravovány dle aktuálních potřeb školy.

6. Kompetence

Za prevenci a řešení šikany odpovídají pedagogičtí pracovníci školy v rámci svých kompetencí. Systém je založen na spolupráci vedení školy, školního poradenského pracoviště a pedagogických pracovníků.

Ředitel školy:

- odpovídá za zajištění bezpečného prostředí školy,
- vytváří podmínky pro prevenci a řešení šikany,

- svolává výchovnou komisi,
- rozhoduje o výchovných opatřeních,
- zajišťuje spolupráci s externími institucemi (PPP, OSPOD, Policie ČR),
- zajišťuje vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence,
- jedná se zákonnými zástupci žáků v závažných případech.

Výchovný poradce:

- koordinuje péči o žáky v oblasti výchovného poradenství,
- spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními,
- podílí se na řešení šikany a práci s třídními kolektivy,
- poskytuje poradenskou a metodickou podporu pedagogům,
- spolupracuje se zákonnými zástupci žáků.

Školní metodik prevence:

- koordinuje preventivní aktivity školy,
- zajišťuje realizaci Minimálního preventivního programu,
- podílí se na řešení případů šikany a vede dokumentaci,
- poskytuje metodickou podporu pedagogům,
- spolupracuje s externími organizacemi a odborníky.

Třídní učitel:

- sleduje vztahy ve třídě a identifikuje varovné signály šikany,
- realizuje preventivní aktivity ve třídě (třídnické hodiny),
- spolupracuje se školním metodikem prevence a výchovným poradcem,
- komunikuje se zákonnými zástupci žáků,
- podílí se na řešení případů šikany.

Školní psycholog / speciální pedagog:

- provádí diagnostiku vztahů ve třídě,
- poskytuje individuální a skupinové konzultace,
- podílí se na intervenci a následné práci s třídním kolektivem,
- spolupracuje s pedagogy a zákonnými zástupci žáků.

Pedagogové a trenéři:

- včas identifikují projevy šikany,
- aktivně se podílejí na prevenci,
- podporují rozvoj sociálních dovedností žáků,
- vedou žáky k respektu a dodržování pravidel.

Zákonní zástupci:

- spolupracují se školou při řešení problémů,
- informují školu o podezření na šikanu,
- podílejí se na nápravě situace.

7. Třídní učitel ve vztahu k primární prevenci

Třídní učitel má klíčovou roli v oblasti prevence šikany a vytváření bezpečného klimatu ve třídě. Systematicky sleduje vztahy mezi žáky a aktivně se podílí na prevenci i řešení rizikového chování.

Třídní učitel zejména:

- podílí se na odhalování šikany a vyšetřování počáteční šikany
- realizuje preventivní aktivity ve třídě (zejména třídnické hodiny),
- sleduje a vyhodnocuje vztahy ve třídním kolektivu,
- udržuje pravidelný kontakt se zákonnými zástupci žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace (Bakaláři)
- se prokazatelně seznámí s metodickým pokynem MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení
- na začátku školního roku prokazatelně seznamuje žáky s tím, co je šikanování a jaké může mít důsledky pro šikanovaného, agresora a pro celou třídu
- na třídní schůzce seznámí zákonné zástupce s možnými příznaky šikanování
- spolupracuje se školním metodikem prevence na zachytávání varovných signálů, podílí se na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě
- zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci žáků třídy
- vede přehled o individuálních potřebách žáků a jejich sociálním zázemí.

Třídní učitel je odpovědný za systematickou práci s třídním kolektivem v oblasti prevence.

8. Spolupráce se zákonnými zástupci

Spolupráce se zákonnými zástupci je důležitou součástí prevence a řešení šikany. Škola systematicky informuje zákonné zástupce o problematice šikany a zapojuje je do řešení vzniklých situací.

Škola zajišťuje spolupráci zejména prostřednictvím:

- třídních schůzek, na kterých jsou zákonní zástupci informováni o prevenci rizikového chování a projevech šikany,
- individuálních konzultací se zákonnými zástupci,
- elektronické komunikace (např. Bakaláři, e-mail),
- webových stránek školy, kde jsou zveřejněny informace o prevenci a možnostech pomoci,
- informování zákonných zástupců v případě výskytu šikany nebo podezření na ni.

Zákonní zástupci jsou vedeni ke spolupráci se školou, zejména:

- informují školu o podezření na šikanu,
- spolupracují při řešení problémů,
- podílejí se na nápravě situace ve spolupráci se školou.

Škola dbá na ochranu osobních údajů a postupuje v souladu s platnou legislativou (GDPR).

Škola usiluje o partnerský přístup a otevřenou komunikaci se zákonnými zástupci.

9. Postup řešení šikany

Postup řešení šikany je podrobně rozpracován v Krizovém plánu školy.

Při řešení šikany škola postupuje v souladu s metodickým pokynem MŠMT a podle závažnosti situace.

Postup je zaměřen na ochranu oběti, zastavení šikanování a nápravu vztahů ve třídě.

Pedagogický pracovník je povinen bezodkladně řešit jakékoli podezření na šikanu. Při pokročilé šikaně škola neprodleně spolupracuje s externími institucemi.

Diagnostika situace

- zjištění základních informací o situaci,
- rozpoznání, zda se jedná o šikanu,
- rozhovor s oznamovatelem a obětí,
- zajištění bezpečí oběti.

Vyšetřování

- individuální rozhovory se svědky,
- individuální rozhovory s podezřelými žáky (agresory),
- oddělení aktérů, aby nedocházelo k ovlivňování výpovědí,
- zákaz konfrontace oběti a agresora,
- pořízení písemného záznamu.

Náprava

- přijetí výchovných opatření vůči agresorům v souladu se školním řádem,
- informování zákonných zástupců,
- svolání výchovné komise (v závažných případech),
- spolupráce s externími institucemi (PPP, OSPOD, Policie ČR).

Léčba a práce s kolektivem

- práce s třídním kolektivem (třídnické hodiny, intervenční programy),
- obnova vztahů ve třídě,
- podpora oběti,
- případná odborná péče (školní psycholog, PPP).

Dokumentace

- pořízení písemných záznamů o průběhu řešení,
- vedení dokumentace školním metodikem prevence,
- archivace dokumentace v souladu s GDPR.

Následná práce a prevence

- sledování situace ve třídě,
- vyhodnocení účinnosti přijatých opatření,
- realizace preventivních aktivit k zamezení opakování.

10. Rozlišení závažnosti

Škola rozlišuje šikanu podle závažnosti na počáteční a pokročilou.

Počáteční šikana

- má spíše skrytou podobu (psychická forma, drobné projevy),
- ve třídě nejsou přijaty normy podporující šikanu,
- oběť není dlouhodobě systematicky týrána.

Postup:

- řeší škola vlastními silami (třídní učitel, ŠMP, VP),
- probíhá vyšetřování a práce s třídním kolektivem,
- cílem je zastavení šikany a obnova vztahů.

Pokročilá šikana

- má závažnější a často otevřenou podobu,
- dochází k systematickému ubližování,
- ve třídě mohou být přijaty normy podporující šikanu,

- oběť je dlouhodobě ohrožena.

Postup:

- škola spolupracuje s externími institucemi (PPP, OSPOD, Policie ČR),
- je svolána výchovná komise,
- jsou přijímána zásadní opatření k ochraně oběti a řešení situace.

11. Základní formy

Šikana se může projevovat v různých formách:

Fyzická šikana - např. bití, strkání, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí

Psychická šikana - např. nadávky, pomluvy, vyhrožování, zesměšňování, ponižování

Sociální šikana - např. vylučování z kolektivu, ignorování, izolace jedince

Kyberšikana – zneužití informačních a komunikačních technologií k ubližování – sociální sítě, zprávy, internet

Jednotlivé formy šikany se mohou kombinovat.

12. Vývojová stádia šikany

1. **stupeň: ostrakismus** = mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře, ostatní ho odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají, dělají na jeho účet drobné legrácky, třída se rozdělí na tři části – oběť, agresor, neutrální jádro
2. **stupeň: fyzická agrese** = agresoři přitvrzují zábavu na úkor nejzranitelnějšího spolužáka, agresor je závislý na šikaně, chce ji opakovat, oběť zažívá strach, v této fázi záleží na míře pozitivního zaměření třídy a na postoji žáků k šikanování
3. **stupeň: vytvoření jádra** = ve třídě se vytvoří jádro agresorů, kteří tlačí na oběť, ostatní jsou rádi, že nejsou na místě oběti, tato šikana je stále skrytější, agresoři systematicky spolupracují
4. **stupeň: většina přijímá normy agresorů** = dochází k těžkému ubližování, často se ve třídě objevuje slovník nadřazenosti a podřazenosti
5. **stupeň: totalita (dokonalá šikana)** = toto stádium může vyžadovat zásadní organizační opatření, případně změnu třídního kolektivu, vládnou normy agresorů, násilí se začíná považovat za normální, učitel nemá slovo

13. Kdy začít vyšetřovat šikanu

a) Přímé varovné signály šikanování:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.

b) Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- zašpiněný nebo poškozený oděv
- stále postrádá nějaké své věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit...

c) Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je možno na něm pozorovat i strach
- ztráta chuti k jídlu
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem
- dítě chodí ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu)
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu např. „Nechte mě!“
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad
- zmínky o možné sebevraždě
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (např. opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze
- dítě nápadně často hlásí ztrátu svých osobních věcí
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům
- dítě si stěžuje na neurčitě bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

14. Ochrana oběti

Škola zajišťuje okamžitou ochranu oběti šikany s cílem zabránit dalšímu ubližování a minimalizovat dopady na její psychické a fyzické zdraví.

Opatření zahrnují zejména:

- zajištění bezpečí oběti (oddělení od agresora),
- poskytnutí podpory a bezpečného prostředí,
- individuální rozhovor s obětí,
- zajištění diskrétnosti a ochrany osobních údajů,
- nabídku odborné pomoci (školní psycholog, PPP),
- průběžné sledování situace oběti.

15. Práce s agresorem

Cílem práce s agresorem je zastavení nežádoucího chování a náprava jeho postojů a jednání.

Opatření zahrnují zejména:

- individuální rozhovor s agresorem,
- vyvození výchovných opatření v souladu se školním řádem,
- spolupráci se zákonnými zástupci žáka,
- stanovení jasných pravidel chování a jejich kontroly,
- případné doporučení odborné pomoci (PPP, SVP),
- sledování dalšího chování žáka.

16. Spolupráce s externími institucemi

Škola při řešení šikany spolupracuje s externími institucemi dle závažnosti situace.

Jedná se zejména o:

- pedagogicko-psychologickou poradnu (PPP),
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD),
- Policii ČR,
- středisko výchovné péče (SVP),
- NNTB,
- další odborná pracoviště.

Spolupráce je realizována zejména v případech pokročilé šikany nebo pokud škola potřebuje odbornou podporu při řešení situace.

17. Dokumentace

O průběhu řešení šikany je vedena písemná dokumentace, která je součástí agendy školního metodika prevence a výchovného poradenství.

Dokumentace obsahuje zejména:

- záznam o oznámení nebo zjištění šikany,
- zápisy z rozhovorů s účastníky (oběť, svědci, agresor),
- popis přijatých opatření,
- zápisy z jednání výchovné komise,
- záznamy o spolupráci se zákonnými zástupci,
- případně záznamy o spolupráci s externími institucemi.

Za vedení dokumentace odpovídá školní metodik prevence ve spolupráci s třídním učitelem a výchovným poradcem.

Dokumentace je uchovávána v zabezpečené podobě (např. MS Teams – interní systém školy) v souladu s právními předpisy o ochraně osobních údajů (GDPR).

18. Evaluace

Program proti šikanování je pravidelně vyhodnocován minimálně 1x ročně školním metodikem prevence ve spolupráci s ostatními členy školního poradenského pracoviště.

Evaluace zahrnuje zejména:

- vyhodnocení výskytu šikany ve škole,
- zhodnocení účinnosti preventivních opatření,
- zpětnou vazbu od žáků a pedagogických pracovníků,
- návrhy na úpravy programu.

Na základě evaluace je program aktualizován dle aktuálních potřeb školy.

V Mostě 1.9.2025

Mgr. Karel Vacek
ředitel školy